

Použitie položiek komerčnej triedy v jadrových zariadeniach a s tým súvisiaci návrh aktualizácie Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.

Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky
Odbor systémov, komponentov a stavebných konštrukcií
Karol Kotorá

- Zriadenie | Kompetencie | Činnosti
- Všeobecne záväzné právne predpisy
- Dôvod aktualizácie Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.
- Doplnenie § a príloh Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.
- Návrh aktualizácie Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.
- Stav návrhu aktualizácie Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.

- ÚJD SR pôvodne zriadený zákonom č. 2/1993 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy (novelizácia zákona č. 347/1990 Zb.) s účinnosťou od **1. januára 1993**
- novelizovaný zákon nahradený zákonom č. 575/2001 Z. z. (tzv. kompetenčný zákon) s účinnosťou od **1. januára 2002** a právny stav zavedený kompetenčným zákonom vo vzťahu k ÚJD SR trvá bez zmeny
- § 29 kompetenčného zákona (pôvodne § 21a):
 - ústredný orgán štátnej správy pre oblasť jadrového dozoru
 - zabezpečuje výkon štátneho dozoru nad jadrovou bezpečnosťou jadrových zariadení (nakladanie s RAO/VJP, dozor nad JM vrátane ich kontroly/evidencie, dozor nad fyzickou ochranou JZ a JM, posudzovanie zámerov programu využitia jadrovej energie a **kvality vybraných zariadení** a prístrojov jadrovej techniky, záväzky SR vyplývajúce z medzinárodných zmlúv...)
- predsedu ÚJD SR vymenúva/odvoláva vláda SR (pôvodne prezident SR na návrh vlády SR)

- **všeobecné kompetencie**, ktoré sa týkajú všetkých ministerstiev a ústredných orgánov na základe kompetenčného zákona
 - § 37 – starostlivosť o náležitú právnu úpravu vecí patriacich do pôsobnosti úradu, príprava návrhu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov...
- **špeciálne kompetencie**, ktoré sa týkajú výlučne ÚJD SR na základe osobitných predpisov – najmä zákon č. 541/2004 Z. z. (atómový zákon)
 - § 25 ods. 6 – vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý ustanoví podrobnosti o požiadavkách na
 - a) rozsah, obsah, hierarchiu, štruktúru a preskúmavanie SMK držiteľa/žiadateľa
 - b) rozsah, obsah, hierarchiu a štruktúru jeho dokumentácie
 - c) kvalitu jadrových zariadení**
 - d) kvalitu vybraných zariadení a podrobnosti o rozsahu ich schvaľovania**

- **hlavné činnosti** vyplývajú z atómového/kompetenčného zákona, z členstva SR v EÚ a z medzinárodných zmlúv/dohovorov
 - posudzovacia, hodnotiaca a rozhodovacia činnosť – vydávanie rôznych druhov rozhodnutí (povolenia, súhlasy, schválenia) + stanoviská pre iné orgány
 - sankčná činnosť – časť rozhodovacej činnosti pri neplnení povinností vyplývajúcich zo VZPP, z rozhodnutí a protokolov ÚJD SR
 - inšpekčná činnosť – porovnanie skutočného stavu na jadrovom zariadení so želaným stavom ustanoveným VZPP
 - medzinárodná spolupráca v oblasti mierového využívania jadrovej energie
 - vedenie štátneho systému evidencie jadrových materiálov
 - informovanie verejnosti o stave jadrovej bezpečnosti jadrových zariadení
 - **príprava legislatívy** (návrhy zákonov/vyhlášok)...

- ÚJD SR má v **priamej gescii 2 zákony** (atómový zákon a zákon o občianskoprávnej zodpovednosti za jadrovú škodu) a **13 vyhlášok** k predmetným zákonom, z ktorých sú k tejto prednáške podstatné:
 - **Vyhláška ÚJD SR č. 430/2011 Z. z.** o požiadavkách na jadrovú bezpečnosť, ktorá okrem iného pojednáva o kategorizácii vybraných zariadení do bezpečnostných tried I až IV
 - kritéria pre kategorizáciu vybraných zariadení sú uvedené v Prílohe č. 1
 - **Vyhláška ÚJD SR č. 431/2011 Z. z. o systéme manažérstva kvality**, ktorá okrem iného pojednáva o požiadavkách na zabezpečovanie kvality vybraných zariadení a požiadavkách na kvalitu vybraných zariadení
 - požiadavky na zabezpečovanie kvality sú ustanovené v plánoch kvality vybraných zariadení (vypracúvajú sa pre zariadenia v BT I až III) + pre zariadenia v BT IV sa vypracúvajú analýzy ich možného vplyvu na vybrané zariadenia zaradené do vyšších BT
 - požiadavky na obsah plánov a analýzy sú uvedené v Prílohe č. 5
 - požiadavky na kvalitu vybraných zariadení sú uvedené v Prílohe č. 7
 - požiadavky na sprievodnú technickú dokumentáciu sú uvedené v Prílohe č. 8

ÚJD SR novelizáciou vyhlášky reaguje na negatívny trend v problematike dodávateľského sektora a náhradných dielov v jadrovej energetike

- jadrové zariadenia sa projektujú tak, aby systémy/konštrukcie/komponenty mali vlastnosti zaručujúce bezpečnú prevádzku jadrového zariadenia počas celej projektovej životnosti (musia spĺňať požiadavky – legislatívne, normatívne, požiadavky vplývajúce zo SMK, požiadavky na kvalifikáciu/kontroly...)
- držitelia povolenia čelia komplikáciám v otázke dopytu/ponuky náhradných dielov/zariadení vyrábaných podľa jadrových štandardov (nízke množstvo výrobcov, pôvodný výrobca už neexistuje, zastavená výroba podľa pôvodnej špecifikácie, časová/finančná náročnosť...)
- ÚJD SR novelizáciou vyhlášky **dáva možnosť** držiteľom povolenia **rozšíriť okruh** dodávateľského reťazca v rámci údržby/opravy/zámeny príslušných SKK **s dôrazom na zabezpečenie požadovanej kvality a teda jadrovej bezpečnosti**

- § 2 Vymedzenie niektorých pojmov
 - **položka komerčnej triedy, akceptácia položky komerčnej triedy, falšované, podvodné a podozrivé položky, typová náhrada, analýza vhodnosti položky komerčnej triedy** (predmetné pojmy neboli doteraz legislatívne v SR zakotvené)
- § 6 Požiadavky na zabezpečovanie kvality vybraných zariadení
 - možnosť spracovať združené plány kvality pre typové náhrady na rovnakých typoch zariadení, ale na rôznych systémoch alebo miestach inštalácie
 - požiadavky na zabezpečovanie kvality položky komerčnej triedy a proces akceptácie sa uvádza v pláne kvality pre vybrané zariadenia BT III a v analýzach vplyvu pre vybrané zariadenia BT IV
- § 8 Požiadavky na kvalitu vybraných zariadení
 - **povolené použiť položku komerčnej triedy **len pre vybrané zariadenia zaradené do BT III a BT IV****

- § 8 Požiadavky na kvalitu vybraných zariadení
 - **povinnosť** držiteľa povolenia **zabezpečiť a zdokumentovať** dodržanie dôležitých charakteristík návrhu/materiálu/vyhotovenia položky komerčnej triedy + výkon previerky/inšpekcie výrobcu na preukázanie súladu s požiadavkami + overenie prijateľnosti položky komerčnej triedy
 - požiadavky na položku komerčnej triedy (splnenie požiadaviek v sprievodnej technickej dokumentácii, proces kontroly zhody...)
 - **povinnosť** držiteľa povolenia **implementovať do SMK** systém akceptácie položky komerčnej triedy spolu s analýzou vhodnosti + systém obstarávania s mechanizmom pre identifikáciu falošných/podvodných/podozrivých položiek
 - **povinnosť** držiteľa povolenia v prípade použitia typovej náhrady **spracovať** požiadavky na kvalitu, potrebnú dokumentáciu a proces riadenia zmeny

- § 9 Riadenie zmien v systéme manažérstva kvality
 - držiteľ povolenia súčasne so zmenou predkladá posúdenie návrhu na zmenu osobou, ktorá vyhotovila pôvodný projekt, alebo inou kvalifikovanou osobou s preukázateľnými skúsenosťami v danej oblasti – doplnenie textu v ods. 3 písm. g)
- Prílohy vyhlášky
 - dopĺňa sa príloha č. 5, na ktorú odkazuje § 6 (Požiadavky na plány kvality vybraných zariadení), príloha č. 7 (Požiadavky na kvalitu vybraných zariadení) a príloha č. 8 (Požiadavky na sprievodnú technickú dokumentáciu vybraných zariadení), na ktoré odkazuje § 8

§ 2 sa dopĺňa o:

- **položka komerčnej triedy** je konštrukcia/systém/komponent alebo ich časť, navrhnutá a vyrobená podľa medzinárodných priemyselných štandardov alebo noriem, primárne určená na použitie mimo jadrového zariadenia
 - (napr.: meracie zariadenia, armatúry, poistné ventily, káble, filtre...)
- **analýza vhodnosti položky komerčnej triedy** je zhodnotenie vhodnosti náhrady vybraného zariadenia alebo jeho časti ekvivalentnou položkou komerčnej triedy
- **akceptácia položky komerčnej triedy** je proces zahrňajúci identifikáciu kritických charakteristík komponentu alebo zariadenia a jeho overenie akceptačnými metódami pre jeho použitie ako vybraného zariadenia (akceptáciou položky bude zabezpečené dodržanie dôležitých charakteristík návrhu/materiálu/vyhotovenia, čo poskytne dostatočnú istotu, že položka bude vykonávať požadovanú funkciu)

- kritické charakteristiky – dôležité projektové/konštrukčné/materiálové/výkonnostné charakteristiky položky, ktoré po overení poskytnú záruku, že položka bude plniť určenú bezpečnostnú funkciu
- metódy akceptácie – definované/schválené spôsoby overenia jednej alebo viacerých kritických charakteristík ako súčasť procesu akceptácie (metódy doplnené do Prílohy č. 7 – overovania dokladov o požadovanej kvalite a vlastnostiach položky/testovania a kontroly/overenia systému zabezpečovania kvality výrobcu v dobe výroby/kombinácie spôsobov)
- **Falšované, podvodné a podozrivé položky** sú položky, ktorých zloženie/konfigurácia/certifikácia alebo akékoľvek iné vlastnosti sa líšia od originálneho výrobku, ale sú prezentované ako originál (sú to aj položky, pri ktorých existuje podozrenie, že nezodpovedajú deklarovaným vlastnostiam)
 - povinnosť zabezpečiť v SMK implementovanie systému obstarávania s nastaveným mechanizmom pre včasnú identifikáciu takýchto položiek

- **typová náhrada** je taká zmena vybraného zariadenia alebo jeho časti, ktorej dokumentáciu systému manažérstva kvality je možné uplatniť opakovane na vybraných zariadeniach, ktoré majú rovnaké alebo nižšie požiadavky na kvalitu vybraného zariadenia.
- typovou náhradou môže byť náhrada pôvodného prvku na vybranom zariadení
 - a) ekvivalentným prvkom vyrobeným a kvalifikovaným v zmysle štandardov a špecifík uplatňovaných v jadrovom priemysle
 - b) ekvivalentným prvkom položky komerčnej triedy

§ 6 sa dopĺňa o:

- **požiadavky na zabezpečovanie kvality typových náhrad** na rovnakých typoch zariadení, ale na rôznych systémoch alebo miestach inštalácie sa môžu vypracovať ako združené plány kvality v prípade, že požiadavkami na zabezpečovanie kvality komplexne a jednoznačne pokrývajú danú typovú náhradu vybraného zariadenia pre každú pozíciu inštalácie danej typovej náhrady vybraného zariadenia
- **požiadavky na zabezpečovanie kvality položky komerčnej triedy** a proces akceptácie položky komerčnej triedy sú uvedené pri vybraných zariadeniach bezpečnostnej triedy **III v pláne kvality** a pri vybraných zariadeniach bezpečnostnej triedy **IV v analýzach vplyvu**

§ 8 sa dopĺňa o:

- použitie položky komerčnej triedy je **povolené len** pre vybrané zariadenia a ich časti zaradené do **BT III a IV**
- v procese akceptácie položky komerčnej triedy ako vybraného zariadenia držiteľ povolenia zabezpečí a zdokumentuje
 - **dodržanie dôležitých charakteristík** návrhu, materiálu a vyhotovenia položky komerčnej triedy alebo jej časti, ktoré v prípade overenia poskytujú dostatočnú istotu, že komerčné zariadenie bude vykonávať projektom požadovanú funkciu dôležitú z hľadiska jadrovej bezpečnosti
 - **výkon previerky výrobcu** pri riadení dosahovania dôležitých charakteristík podľa vyššie uvedeného bodu **alebo inšpekcií** v kontrolných bodoch výroby, **alebo analýz** historických záznamov na preukázanie súladu položky komerčnej triedy s požiadavkami
 - **overenie prijateľnosti** položky komerčnej triedy po jej dodaní kontrolami, skúškami alebo analýzami vykonanými kvalifikovanými zamestnancami; skúšky a analýzy môže vykonať i tretia osoba nezávislá od výrobcu alebo dodávateľa komerčného zariadenia, ak disponuje preukázateľnými skúsenosťami

- **na položku komerčnej triedy** sa v primeranom rozsahu **vzťahujú požiadavky podľa § 8 odsek 15 až 19** vyhlášky (napr.: splnenie požiadaviek na kvalitu dokumentované v sprievodnej technickej dokumentácii, požiadavky na STD v Prílohe č. 8, skontrolovanie zhody...)
- po **úspešnom ukončení procesu** akceptácie položky komerčnej triedy sa táto **položka považuje za vybrané zariadenie** (priebeh a výsledky procesu akceptácie položky komerčnej triedy sú zdokumentované v sprievodnej technickej dokumentácii vybraného zariadenia)
- držiteľ povolenia **zabezpečí** vo svojom systéme manažérstva kvality **implementovanie systému obstarávania s nastaveným mechanizmom pre včasnú identifikáciu** falšovaných, podvodných a podozrivých položiek

- držiteľ povolenia **zabezpečí** vo svojom systéme manažérstva kvality **implementovanie medzinárodne zaužívaného systému** akceptácie položky komerčnej triedy, súčasťou ktorého je aj analýza vhodnosti položky komerčnej triedy (na proces preverenia a hodnotenia vhodnosti náhrady a vypracovanie analýzy vhodnosti položky komerčnej triedy môže byť využitá aj tretia osoba s preukázateľnými skúsenosťami s predmetnými systémami alebo zariadeniami, v ktorých sa ide položka komerčnej triedy použiť)
- pre typové náhrady na vybranom zariadení držiteľ povolenia zabezpečí a zdokumentuje požiadavky na kvalitu vybraného zariadenia. Pri opakujúcich sa typových náhradách na rovnakých typoch zariadení, ale na rôznych systémoch alebo miestach inštalácie, **môže držiteľ povolenia predkladať** na úrad **žiadosť o schválenie jednorazovo** spolu s požiadavkami na zabezpečovanie kvality vybraného zariadenia (podmienkou predloženia žiadosti je, že bude obsahovať komplexný rozsah požiadaviek ku jednotlivým uvažovaným pozíciám inštalácie vybraného zariadenia spolu s relevantnou realizačnou dokumentáciou, na ktorých sa typová náhrada vybraného zariadenia plánuje realizovať)

- pre typovú náhradu na vybranom zariadení **musí byť zaevidovaná a zdokumentovaná** dokumentácia typovej náhrady vybraného zariadenia a aktualizácia požiadaviek na kvalitu vybraného zariadenia podľa prílohy č. 7 a podľa požiadaviek na sprievodnú technickú dokumentáciu vybraného zariadenia podľa prílohy č. 8 (dokumentovanie sa vykoná ku každej pozícii inštalácie vybraného zariadenia, na ktorom sa typová náhrada vybraného zariadenia realizovala)
- v prípade použitia typovej náhrady vybraného zariadenia položkou komerčnej triedy držiteľ povolenia **naviac vykoná a zdokumentuje** zhodnotenie vhodnosti tejto náhrady
- pre typovú náhradu **sa vyžaduje priradenie pozície inštalácie** určené držiteľom povolenia, ktorý zabezpečí potrebné vyhodnotenie, evidenciu dokumentácie a celý proces riadenia zmeny

§ 9 sa dopĺňa o:

- držiteľ povolenia súčasne so zmenou predkladá posúdenie návrhu na zmenu osobou, ktorá vyhotovila pôvodný projekt, alebo inou kvalifikovanou osobou s preukázateľnými skúsenosťami v danej oblasti – doplnenie textu v ods. 3 písm. g)

Príloha č. 5 sa dopĺňa o:

- písmeno s) **súbor požiadaviek na zabezpečovanie kvality položky komerčnej triedy** (v časti II. Plán kvality pre druhú etapu)
- písmeno h) **súbor požiadaviek na zabezpečovanie kvality položky komerčnej triedy** (v časti III. Požiadavky na analýzy vplyvu, bod A. Analýza vplyvu obsahuje)

Príloha č. 7 sa dopĺňa o:

- kategorizáciu vybraného zariadenia do bezpečnostnej triedy a bezpečnostnej funkcie – doplnenie textu v písm. b)

Príloha č. 7 sa dopĺňa o:

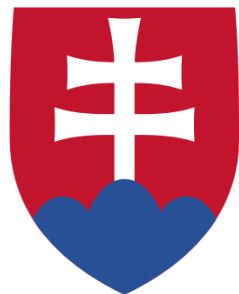
- písmeno **t)** **analýzu vhodnosti položky komerčnej triedy**
- písmeno **u)** **požiadavky na akceptáciu položky komerčnej triedy využitím metódy**
 - 1. overovania dokladov o požadovanej kvalite a vlastnostiach položky**
 - 2. testovania a kontroly**
 - 3. overenia systému zabezpečovania kvality výrobcu v dobe výroby**
 - 4. kombinácie spôsobov uvedených v bodoch 1. až 3. v závislosti od typu položky komerčnej triedy a jej zaradenia do bezpečnostnej triedy**

Príloha č. 8 sa dopĺňa o:

- písmeno **i)** **protokoly, doklady a iné záznamy zo skúšok a kontrol ako aj vyhodnotenie procesu akceptácie položky komerčnej triedy (v bode A. Sprievodná technická dokumentácia vybraných zariadení obsahuje)**

Stav návrhu aktualizácie Vyhlášky č. 431/2011 Z. z.

- interné schválenie návrhu aktualizácie vedením úradu 25. 9. 2024
- aktuálne prebieha etapa konzultácie návrhu
 - s podnikateľským prostredím (pripomienky do **18. 10. 2024**)
 - s verejnosťou (pripomienky do **25. 10. 2024**)
 - predbežná informácia k návrhu publikovaná aj v SLOV-LEX
- po vysporiadaní sa s doručenými pripomienkami vstup do ďalších etáp
 - predbežné pripomienkové konanie
 - medzirezortné pripomienkové konanie (možno následne rozporové konanie)
 - Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády SR
 - euro-únijné pripomienkové konanie...

ÚRAD
JADROVÉHO DOZORU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY